

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

แนวคิดและทิศทางการปรับตัวของประเทศไทย ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พุทธศักราช 2550 - 2554) กล่าวว่า ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกที่จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคต ตลอดจนการทบทวนผลการพัฒนาและสถานะของประเทศ ได้สะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างการพัฒนาของประเทศไทยที่ไม่สมดุล ไม่ยั่งยืน และอ่อนไหวต่อผลกระทบจากความผันผวนของปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวหันมาทบทวนกระบวนการพัฒนาในทิศทางที่พึ่งตนเองและมีภูมิคุ้มกันมากขึ้น โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนา” เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลางบนพื้นฐานดุลยภาพเชิงพลวัตของการพัฒนาที่เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุ กับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง โดยมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ (สำนักงานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2554)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545) ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อสร้างเยาวชนให้มีจิตสำนึกความเป็นไทย มีความเป็นพลเมืองดี สามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ประกอบอาชีพที่สุจริต ตลอดจนมีพื้นฐานความรู้ในการศึกษาต่อชั้นสูง และให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้เยาวชนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาจะบรรลุผล

ได้นั้น ต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองและชุมชนที่ต้องมุ่งขับเคลื่อน บ่มเพาะ ปลุกฝังคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน โดยนำพฤติกรรมบ่งชี้ หรือพฤติกรรมแสดงออกที่วิเคราะห์ไว้เข้าไปบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และโครงการพิเศษต่าง ๆ ที่สถานศึกษา จัดทำขึ้น จากความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545) ในหมวด 1 มาตรา 6 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข และหมวด 4 มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น รักการอ่านและ เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้ง สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 : 12 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545)

เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของบุคคลในทุกระดับนับตั้งแต่ ระดับผู้บริหารประเทศ เศรษฐศาสตร์จะเข้าไปมีบทบาทในการพิจารณาวางแผนการใช้ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดของประเทศให้ได้ประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ให้ประชาชนทุกคนอยู่ดีกินดี ดำรงชีวิตด้วยความผาสุก มีปัจจัยต่าง ๆ เพียงพอที่จะอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิต ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกันในทางเศรษฐกิจและเกิดความเป็น ธรรมในสังคม ระดับประชาชนเศรษฐศาสตร์จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพิจารณาเลือกและ ตัดสินใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ผู้ผลิตจะผลิตสินค้าโดยใช้วิธีการใด จึงจะเสียต้นทุนต่ำสุดและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ผู้บริโภคจะตัดสินใจได้ว่าควร บริโภคสินค้าใด ราคาใด จึงจะได้รับประโยชน์มากที่สุดประชาชนทั่วไปก็จะต้องพิจารณา ถึงรายได้และรายจ่ายของตนในการซื้อสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง ให้เพียงพอและเหมาะสมกับรายได้และเกิดความพึงพอใจมากที่สุด เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำ ให้ประชาชนเข้าใจปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศ สามารถปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ได้เข้าใจบทบาท และการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลและให้

ความร่วมมือโดยเต็มใจในฐานะเป็นพลเมืองดีของสังคม (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544)

โรงเรียนพยุหภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เป็นการสร้างกลยุทธิ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลในสังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545) ในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น โรงเรียนได้ทำการวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีเกี่ยวกับสาระเศรษฐศาสตร์ คือให้นักเรียนสรุปความหมายและหลักการเศรษฐศาสตร์ หน่วยเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตสินค้าและการบริการ การใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและการบริการ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้เรื่องเศรษฐศาสตร์ ซึ่งจะมีประโยชน์กับนักเรียนโดยตรง เศรษฐศาสตร์จะช่วยให้เข้าใจภาวะการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีหลักเกณฑ์

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยแนวคิดการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ให้นักเรียนมีความรู้ที่ยั่งยืนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยใช้ 2 เงื่อนไขเพื่อให้เกิดความพอเพียง คือ ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และคุณธรรม (ซื่อสัตย์สุจริต สติปัญญา ขยันอดทน แบ่งปัน) นำไปสู่ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สมดุล มั่นคง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 : 53)

คำถามการวิจัย

1. สภาพการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพัคณภูมิพิสัย ก่อนใช้แนวคิดการจัดการความรู้เป็นอย่างไร
2. การจัดการกระบวนการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดการจัดการความรู้ มีกระบวนการที่เหมาะสมอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้แนวคิดการจัดการความรู้
2. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้แนวคิดการจัดการความรู้
3. เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ โดยใช้แนวคิดการจัดการความรู้ของนักเรียนที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

1. ประชากร ได้แก่ ครอบครัวต้นแบบ สถาบันการเงิน นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพัคณภูมิพิสัย ตำบลลานสะแก อำเภอพัคณภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 16 คน
2. กรอบเนื้อหา สารการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สาระเศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส.3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจอย่างเพียงพอเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ มาตรฐานที่ ส.3.2 : เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก
3. ระยะเวลา สถานที่วิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนพัคณภูมิพิสัย อำเภอพัคณภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มหาสารคาม เขต 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ
2. เศรษฐศาสตร์ หมายถึง วิชาหนึ่งสาขาหนึ่งในสังคมศาสตร์ ที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเสมอภาค และเป็นธรรมและเป็นที่ยั่งยืน
3. ความรู้ หมายถึง ประสบการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ กระบวนการ หรือข้อสนเทศ ที่หลอมรวมกัน ด้วยความรู้ที่ได้จากความรู้ภายในบุคคลและความรู้ภายนอกบุคคลด้วยความเข้าใจและการสังสรรค์ จากมวลประสบการณ์ที่ได้มาจากการศึกษาเล่าเรียน ค้นคว้า ความสามารถเชิงปฏิบัติการและทักษะกระบวนการต่าง ๆ จนเกิดองค์ความรู้ภายในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพัคณภูมิพิสัย
4. การจัดการความรู้ หมายถึง การบริหารจัดการ และอำนวยการ เพื่อให้เกิด กระบวนการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การเก็บรักษาความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพัคณภูมิพิสัย เพื่อพัฒนาตนเอง
5. ทฤษฎีการเรียนรู้ หมายถึง การเรียนรู้แบบเดิมที่เราใช้กันมานานคือ การจัดการเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้ให้ข้อมูลและนักเรียนเป็นผู้รับข้อมูล ครูยังให้ข้อมูลมากเท่าไร นักเรียนก็ยิ่งรับข้อมูลได้มากเท่านั้น
6. ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้มาจากปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นเรื่องการทำมาหากิน เช่น การจับปลา การจับสัตว์ การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การทอผ้า การทำเครื่องมือการเกษตร ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดต่อ ๆ มา ซึ่งถือว่าเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

7. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนพัคฆภูมิพิสัย อำเภอพัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 16 คน

8. ครู หมายถึง ครูโรงเรียนพัคฆภูมิพิสัย อำเภอพัคฆภูมิพิสัย จังหวัด มหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 9 คน

9. ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนพัคฆภูมิพิสัย อำเภอพัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ใน เรื่อง เศรษฐศาสตร์เกิดแนวคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเลือกใช้ทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัด มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองและครอบครัว พร้อมทั้งนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน โดยยึดหลักความพอดีกับศักยภาพของตนเองบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งความเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่นด้วย นอกจากนี้ นักเรียนยังได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใน กลุ่มระหว่างกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต จนทำให้ผู้เรียน สามารถสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ โดยใช้กระบวนการการจัด การความรู้ด้วยตนเอง คือหนังสือเล่มเล็กหรือนิทานเกี่ยวกับเรื่องการเก็บออม อาชีพที่ทำ รายได้ให้แก่ครอบครัว สถาบันการเงินที่ฉันรู้จัก สหกรณ์หมู่บ้านของฉัน เป็นต้น